

4. Маринець Надія, Мараєва Уляна, Побережець Ганна. Патріотичний дух українців як шлях до перемоги. Вісник Львівського університету. Серія філос.-політолог. студії. 2022. Випуск 44, с. 77–83. Visnyk of the Lviv University. Series Philos.-Political Studies. Issue 44, P. 77–83.

5. Побережець Г.С. Діяльність В. М. Чорновола в суспільно-політичних процесах України другої половини ХХ століття. Наукові записки. Серія : Історичні науки. Вип. 18. Кіровоград : РВВ КДПУ ім. В. Винниченка, 2013. 246 с. С. 105–110.

6. Побережець Г.С. Огляд джерел та історіографії життя і діяльності В. М. Чорновола. Гуманітарний корпус : [збірник наукових статей з актуальних проблем філософії, психології, педагогіки та історії]. Вип. 1 / Національний педагогічний університет імені М. П. Драгоманова ; ГО «Академія розвитку психологічної науки і практики» ; упоряд. : Є. В. Кучеренко, С. С. Русаков. К. : Фенікс, 2014. 223 с. С. 138–141.

7. Шевченко М. Є. Принцип синергії у творчості шістдесятників як новація української культури. Вісник Національної академії керівних кадрів культури і мистецтв : наук. журнал. 2021. №1. С. 41-47.

Побережець Ганна – кандидат історичних наук, доцент кафедри українознавства та суспільних наук, Миколаївський національний аграрний університет.

Барткова Анастасія – здобувачка вищої освіти спеціальності D3 Менеджмент, Миколаївський національний аграрний університет

РОЛЬ НАРОДУ У ПРОЦЕСІ ДЕРЖАВОТВОРЕННЯ

Розглядається роль народу як головного суб'єкта державотворення в умовах сучасного демократичного суспільства. Акцентується увага на тому, що народ є носієм суверенітету та єдиним джерелом влади, від якого походить легітимність державних інституцій. Аналізуються механізми участі громадян у формуванні державної політики, такі як вибори, референдуми, громадські ініціативи та інші форми прямої демократії. Особливу увагу приділено значенню громадянської активності та політичної культури, які визначають рівень відповідальності суспільства за прийняті державні рішення. Підкреслюється, що ефективне державотворення неможливе без діалогу між владою та громадянами, а також без створення умов для їхньої широкої участі у прийнятті рішень.

Останні роки стали одними з найважчих у новітній історії України. Військова агресія з боку російської федерації призвела до значних людських втрат, руйнувань та вимушеного переселення мільйонів громадян. Окупація частини території та постійні виклики державному суверенітету поставили під сумнів стабільність та подальший розвиток української державності. У цих умовах особливої актуальності набуває дослідження процесу українського

державотворення, зокрема ролі народу як головного чинника формування, збереження та зміцнення держави. Саме від єдності нації, громадянської свідомості та активної участі кожного громадянина у суспільно-політичному житті залежить майбутнє України як незалежної, демократичної та правової держави.

Проблематика ролі народу у процесі державотворення привертає значну увагу сучасних українських науковців. Зокрема, А. А. Скірта наголошує, що виникненню держави у багатьох випадках передувало формування нації, підкреслюючи важливість розмежування понять «народ» і «нація» [1]. Т. Дацюк розглядає роль державотворення у забезпеченні прав і свобод громадян, що є основою демократичного розвитку суспільства [2]. М. А. Козловець аналізує процеси державного будівництва крізь призму ментальності українців, звертаючи увагу на культурно-історичні особливості національного розвитку [3]. Узагальнення наукових підходів свідчить про високий рівень зацікавленості дослідників питаннями національного становлення, єдності народу та їх значення у зміцненні української державності.

Метою дослідження є з'ясування ролі народу як основного суб'єкта державотворення, аналіз форм і механізмів реалізації народовладдя в Україні, а також визначення впливу громадянської активності, інститутів громадянського суспільства, медіа та волонтерського руху на становлення й розвиток демократичної, правової держави.

З філософської точки зору народ є цілісною спільнотою людей, об'єднаних спільними об'єктивними ознаками - походженням, історією, традиціями, мовою, культурою та суб'єктивними характеристиками, такими як спільність світогляду, переконань і ментальних установок. Саме ця єдність формує основу національної самосвідомості, що є ключовим чинником процесу державотворення.

Особливістю українського народу є те, що його розвиток відбувався в умовах, відмінних від західноєвропейських. У той час, коли європейські нації формували власні державні структури, український етнос часто опинявся у межах інших державних утворень – Великого князівства Литовського, Речі Посполитої, Російської та Австро-Угорської імперій, а пізніше СРСР. Така історична перервність державності мала глибокий вплив на формування менталітету українців, національну свідомість та політичну культуру.

Тривале перебування у бездержавному становищі зумовило виникнення комплексу історичної меншовартості, який певною мірою відображається і в сучасному українському суспільстві. Це проявляється у психологічній невпевненості, схильності до зовнішнього впливу та недооцінці власного потенціалу. Водночас подолання цих стереотипів є одним із ключових завдань сучасного етапу державотворення. Адже лише через усвідомлення народу своєї історичної місії, культурної унікальності та політичної суб'єктності можливе формування сильної, незалежної й демократичної держави.

Правова система України ґрунтується на конституційному принципі, за яким народ є єдиним джерелом державної влади та носієм суверенітету (стаття 5 Конституції України). Це зумовлює необхідність дослідження форм і механізмів участі громадян у здійсненні влади. Політичні права громадян виступають основним інструментом реалізації народовладдя, забезпечуючи можливість безпосередньої або опосередкованої участі у державному управлінні. Реалізація влади народом відбувається через вибори, референдуми, участь у діяльності політичних партій, громадських об'єднань, проведення мирних зібрань, звернення до органів влади, а також через представницькі органи – парламент, президента, місцеві ради. Важливою складовою цього процесу є і здійснення установчої влади шляхом прямої демократії, що забезпечує формування держави як інституційного вираження волі народу. Міжнародно-правові акти, зокрема Загальна декларація прав людини (1948 р.) та Міжнародний пакт про громадянські і політичні права (1966 р.), підкреслюють право кожного народу «керувати власною країною» та брати участь у веденні державних справ. Ці положення узгоджуються з українською конституційною традицією та підтверджують, що активна громадянська позиція і політична участь є основою ефективного державотворення.

Здійснення влади народу в Україні відбувається у двох загальноновизнаних формах - **безпосередній** (прямій) та **опосередкованій** (представницькій). Безпосередня участь громадян у прийнятті рішень має глибокі історичні корені – від народних зборів у Давній Греції та віч у Київській Русі до загальних зборів часів Гетьманщини та міських сходів доби Магдебурзького права.

Сучасними формами прямого народовладдя є **вибори** та **референдум**, які забезпечують реалізацію волі народу та надають їй юридичної сили. Участь громадян у цих процесах передбачає наявність ініціативи, активності, усвідомлення відповідальності за результати власного вибору та прийняті рішення. Опосередковане народовладдя здійснюється через **виборні органи влади** – парламент, президента, органи місцевого самоврядування, які представляють інтереси громадян та реалізують делеговані їм повноваження. Таким чином, народовладдя є не лише основою конституційного ладу, а й ключовим механізмом формування легітимної та ефективною державної влади в Україні.

Сучасний етап державотворення в Україні характеризується підвищенням ролі громадянського суспільства у формуванні нової якості демократії [4]. Активна позиція громадян, діяльність неурядових організацій, незалежних медіа та волонтерських рухів стала важливим інструментом контролю за владою, захисту прав людини та забезпечення прозорості державних рішень. Завдяки цій активності зміцнюється взаємодія між суспільством і державою, формується культура відповідального громадянства, що є невід'ємною ознакою зрілої демократії. Під час війни та суспільних криз саме громадянська самоорганізація – волонтерський рух, ініціативи допомоги

армії, внутрішньо переміщеним особам, інформаційна протидія пропаганді – довели, що народ здатний ефективно діяти як носій державного суверенітету [5]. Ця самоорганізація стала проявом зрілості нації та відповідальності за власну державу.

Отже, народ виступає не лише об'єктом, а насамперед **суб'єктом державотворення**, який безпосередньо впливає на формування, функціонування та розвиток державних інститутів. Від рівня громадянської свідомості, єдності та активної участі кожного громадянина залежить подальший розвиток, стійкість і захист української державності. Саме народ, усвідомлюючи власну роль і відповідальність, здатний забезпечити перехід від формальної демократії до справжнього народовладдя, у якому влада дійсно належить суспільству.

Література

1. Скирта А.А. Українська нація як підтвердження української державності. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2023. № 8. С. 40-43. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0374/2023-8/6>
2. Дацюк Т. К., Крамаренко О. М., Ткаченко О.М. Роль державотворення в утвердженні прав та свобод громадян в Україні. *Академічні візії*. 2023. Вип. 22. DOI: <http://dx.doi.org/10.5281/zenodo.8221006>
3. Козловець М.А. Ментальність українського народу і процеси державотворення. *Вісник Житомирського державного університету імені Івана Франка*. 2018. № 1 (84) С. 48-54. DOI: [10.35433/PhilosophicalSciences.1\(84\).2018.48-53](https://doi.org/10.35433/PhilosophicalSciences.1(84).2018.48-53)
4. Побережець Г.С. Діджиталізація культурних цінностей у територіальних громадах. Розвиток територіальних громад: правові, економічні та соціальні аспекти: Матеріали IV Міжнар. наук.-практ. конф., 9 грудня 2024 р., Миколаїв – Миколаїв: МНАУ, 2024. 475 с. С.417-419.
5. Побережець Г.С. Незалежність України у 1991 році та перехід до демократії. Актуальні дослідження правової та історичної науки (Випуск 53): матеріали Міжнародної наукової інтернет-конференції, (м. Тернопіль, Україна – м. Ополе, Польща, 18 – 19 вересня 2023 р.). – Тернопіль : ФО-П Шпак В.Б. 105 с. С. 95-98. ISSN 2617-2364.
6. Стадник О., Казимір В., Побережець Г. Євроінтеграція України: шлях до асоціації з ЄС та перспективи членства. Актуальні питання у сучасній науці. 2024. № 7 (25). С. 1112-1133. DOI: [https://doi.org/10.52058/2786-6300-2024-7\(25\)-1112-1133](https://doi.org/10.52058/2786-6300-2024-7(25)-1112-1133).